

Стасевська Оксана Анатоліївна, кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри культурології, Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, м. Харків, Україна
e-mail: sanasko@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-1415-7984

СОЦІОКУЛЬТУРНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ПОСТМОДЕРНУ: ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНОГО КОНСТРУЮВАННЯ

Специфічність епохи постмодерну визначає і водночас відображує одну з найбільш гострих проблем сучасного суспільства – розмивання соціокультурної ідентичності, у зв'язку з чим виникає необхідність конструювання більш-менш стійкої моделі ідентичності. Суто українська ситуація ідентифікаційних суперечностей постмодерної епохи збіглася в часі з масштабною кризою ідентичності та викликала відповідну реакцію – активний пошук і конструювання нової соціокультурної ідентичності суспільства.

Ключові слова: *соціокультурна ідентичність, ідентифікація, епоха модерну, епоха постмодерну, конструювання ідентичності, політика ідентичності.*

Постановка проблеми. Українське суспільство, як і більшість світу, переживає кризу ідентичності, що помітно виявило себе на початку ХХІ ст. Питання кризи соціокультурної ідентичності було поставлено представниками філософії постмодернізму, причину якої вони вбачали у втраті людиною цілісності саморозвитку та самосприйняття у зв'язку з руйнацією звичних соціальних норм і системи ціннісних орієнтирів, із швидкоплинністю соціальних процесів, із труднощами переосмислення минулого та його інтеграції з майбутнім, наявністю різних комунікаційних потоків і систем соціальної взаємодії як на індивідуальному, так і на колективному рівнях. Процеси глобалізації та трансформації ХХІ ст. докорінно змінили усталені форми ідентичності, зумовили розрив механізму спадкоємності, коли руйнування одного типу ідентичності обов'язково має компенсуватися ідентичністю іншого типу, відсутність якого для представника українського соціуму супроводжується відчуттям внутрішнього дискомфорту й небезпеки.

Актуальність нашого дослідження зумовлена надмірною популярністю поняття «соціокультурна ідентичність» як наукового терміна та інструмента

дослідження постсучасного світу, що перетворилося на призму, через яку розглядаються, оцінюються і вивчаються важливі риси сучасного життя [1, с. 113]. Як концепт соціально-гуманітарного знання воно залишається одним із найбільш невизначених, про значення якого в науковому співтоваристві поки згоди немає – за оцінками фахівців це одночасно теорія, концепт, властивість людської психіки, категорія соціальної та політичної практики, предмет наукової рефлексії. Поняття активно використовується в сучасних дослідженнях для теоретичного та практичного аналізу й типологізації соціокультурних процесів, відсунувши на другий план раніше широко вживані концепти – культуру, свідомість, світогляд, систему цінностей та ін., та застосовується до характеристики політичних, соціальних і культурних явищ, а також окремої особистості, соціальної групи, держави.

Очевидно, що осмислення специфіки ідентичності та її формування в умовах постмодерну є однією з найбільш актуальних і гострих тем сучасної науки, а осягнення логіки кризи ідентичності в сучасному світі, за висловом В. Хесле, може надати повне розуміння сутності цього світу [2, с. 112].

Дослідження теми. У дискусію про ідентичність залучені представники практично всіх гуманітарних наук. Фундаментальна розробка концепції соціокультурної ідентичності постмодерного світу міститься в роботах Ю. Габермаса, С. Гантінгтона, Е. Гідденса, Е. Еріксона, А. Етціоні, М. Кастельса, Ф. Кессіді, Е. Сміта, Ф. Фукуями, В. Хесле та ін. [2–12].

Українські дослідники також зробили внесок в осмислення означеної проблеми. Їм належить значна кількість робіт, які прямо або опосередковано пов'язані з феноменом ідентичності та мають настільки різноманітну тематику, що вичерпно представити її не видається можливим. Специфічною особливістю їх доробку є поглиблена увага до всього, що стосується національної складової соціокультурної ідентичності. Проблема української ідентичності у різноманітних аспектах філософського вивчення репрезентована вітчизняною наукою у працях І. Бичка, Є. Бистрицького, Ж. Денисюка, А. Мартинова, М. Козловця, В. Кременя, Л. Нагорної, Н. Пелагеші, М. Степико, Д. Шевчука, С. Шергіна та ін. [13–25]. Головним підсумком накопичення соціально-гуманітарною наукою знань про соціокультурну ідентичність є розуміння того, що весь комплекс проблем, пов'язаних із цим складним феноменом, може бути адекватно досліджено в міждисциплінарному просторі. Крім цього, за умов збереження тенденцій осмислення ідентичності, в сучасній науці розвиваються нові напрями досліджень – перш за все це дослідження соціального конструювання ідентичності епохи постмодерну.

Метою роботи є дослідження особливостей соціокультурної ідентичності постмодерну як об'єкта і предмета соціального конструювання, що має специфічні ознаки в українському суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Унаслідок багатозначності термінів «соціокультурна ідентичність» і «постмодерн» необхідно уточнити контекст, у якому вони використовуються в нашій роботі. Постмодерн – це епоха, яка розпочинається у ХХ ст. та триває до сьогодні, все більше набуваючи динамічності, нелінійності, швидкоплинності й конфліктогенності розвитку соціально-політичних процесів, загострюючи територіальні, демографічні, національні, конфесійні, екологічні та інші проблеми, утверджуючи в останній чверті ХХ ст. постмодернізм як особливу світоглядну концепцію, новий спосіб світорозуміння [26, с. 602].

Історія довела, що людина є зрозумілою для себе тільки у випадку, якщо має чіткі світоглядні орієнтири, що дають цілісне уявлення про світ. Світогляд, що існував у традиційному суспільстві, давав цілісну і несуперечливу картину світу, на основі якої людина могла визначити свою ідентичність. Принципово інша світоглядна ситуація склалася в культурі постмодерну, де цілісність замінюється сукупністю різних картин світу, що поєднуються у свідомості однієї людини й докорінно змінюють процес ідентифікації.

Ідентифікація є основою суспільства і культури – людина не може не співвідносити себе з кимось або із чимось, цей процес є своєрідною «програмою» соціалізації. Розуміння ідентичності як особливого соціально-культурного феномену первісно пов'язане з роботами М. Кастельса, який значну увагу приділяв процесу формування ідентичності, визначаючи його центральною проблемою глобалізованого світу [27]. У самому понятті ідентичності закладена смислова багатомірність. Воно означає тотожність (як співвіднесення та ототожнення з певним колом понять), справжність (у сенсі характеристики справжнього, а не уявного змісту) й індивідуальність (у застосуванні до характеристики чітко виражених особистісних якостей) [28, с. 383–387]. У такій множинності тлумачень містяться можливості для багатовимірної інтерпретації змістовних характеристик ідентичності. По-перше, як сукупності індивідуальних особистісних якостей; по-друге, як загальних для індивіда та референтної групи, з якою він себе співвідносить, системи орієнтирів, цінностей і настанов; по-третє, як результату такого співвіднесення, що виявляє індивідуальні (особистісні) характеристики та загальні (групові) якості. Сукупність цих складових (якісних характеристик та процесу їх виявлення) можна визначити як «соціокультурну ідентичність» – уявлення людини про себе та своє місце в суспільстві, ті цінності й поведінкові моде-

лі, які формуються на підставі ототожнення себе з певним культурним колом і культурними ідеалами.

Сутність соціокультурної ідентичності полягає в тому, що вона, як фундаментальна основа для проекції людини в культурному просторі, поєднує всі модифікації (відповідно до базових критеріїв – цивілізаційну, регіональну, політичну, етнічну, національну та ін.) і елементи ідентичності, передбачає прийняття окремою людиною або соціумом у цілому відповідних норм і зразків, ціннісних орієнтацій [29, с. 102–103]. Кожна із цих модифікацій є регулятором поведінкових реакцій людини, від чого залежить прийняття або заперечення певної системи цінностей, сукупності соціальних норм і принципів, пріоритетних ідеалів, настанов тощо. Безперечною ознакою часу є активне формування гібридної, множинної ідентичності (національної, регіональної, цивілізаційної), коли для самоідентифікації застосовуються різні критерії, а також мозаїчної ідентичності, коли критерії самовизначення швидко корегуються відповідно до нової життєвої ситуації [30].

Відсутність проблеми ідентичності в традиційному суспільстві зумовлена його закритістю, браком активного проникнення ззовні культурних новацій, усталеністю самовідчуття і самосвідомості кожного його члена, а також наявністю безумовної поваги та схиляння перед традиціями, існування яких передбачає пасивне їх засвоєння. Соціальний і культурний досвід – цінності, ідеали, норми, звичаї, форми спілкування, сукупність знань, специфіка форм діяльності – слугують запорукою сталості суспільства і визнаються всіма його членами. А отже, і ідентичність у такому суспільстві є первинно заданою, передається людині вже у готовому вигляді. Вона встановлюється суспільством, а індивідуальна ідентичність поступається колективній через рівень сформованості (тобто несформованості) індивідуалістичної свідомості. «Традиційна» людина не замислюється щодо ототожнення себе з іншими та існує в чітко заданих параметрах свого замкненого світу.

Виникнення питання ідентичності пов'язують зі становленням європейського модерного суспільства XVII–XVIII ст., що виявилось у змінах уявлень про світ і саму людину, систему цінностей, життєвих орієнтирів, у перетвореннях у сфері економіки, політики, соціальних відносинах. Револьюційні зміни у свідомості супроводжувалися небаченими раніше технічним прогресом, розширенням сфери наукових знань, розвитком освіти, підвищенням рівня життя та трансформаціями соціальних зв'язків, зростанням індивідуалізації тощо. Індивідуалізація суспільного життя періоду становлення модерну означає процес вивільнення людини з обмежень традиційного суспільства – його структури та аскриптивної системи статусів. Вирішальну роль набувають нові ідеї епохи Просвітництва, що відстоювали ідеали вільного,

розумного, діяльного індивіда, формували новий тип особистості, яка поступово звільняється від ієрархічного суспільства з його стійкими критеріями ідентифікації.

Ускладнення соціальної структури суспільства модерної доби, руйнування натурального господарства й поширення ринкових відносин призвело до руху в бік від «колективної» (принаймні визнання її «необов'язковості») до «індивідуальної» ідентичності. Суспільство модерну замінює напередвизначеність соціального становища людини традиційної епохи примусовим та обов'язковим самовизначенням. Головним завданням людини було «вбудуватись» у відведену їй соціальну нішу, ототожнити себе із соціальною групою, з її культурними значеннями, цінностями, нормами. Відповідно, її ідентичність була тривкою та стійкою, що підтримувалося усталеністю соціальних зв'язків та відносин.

Реально проблема ідентичності постає лише в суспільстві постмодерну, коли розуміння ідентичності відійшло від її попереднього філософського тлумачення як тотожності будь-якої сутності самій собі, та концентрується на соціально-культурній ідентичності, яка означає те, чим можна володіти або що можна втратити особистісно чи колективно. Трансформаційні процеси останньої третини ХХ ст. спричинили ослаблення її чіткості та формування «м'якої» або «плинної» ідентичності, що пов'язано з відходом у минуле класичних форм класової структури суспільства епохи модерну, переходом до «масового суспільства», рух до якого зумовив зростання соціально-культурної невизначеності, дезорієнтацію людини в соціальному просторі та порушення звиклого (традиційного) механізму ідентифікації.

Ареною боротьби за ідентичність стають економічні, політичні та соціальні процеси, які зумовлюють тенденції формування соціальної структури суспільства й виступають як механізми конструювання соціокультурної ідентичності. Французькій соціолог і філософ, представник постструктуралізму П'єр Бурдьє започаткував цю методологію, досліджуючи в цілому соціальний простір та його структуру (як «соціальне поле»), політичну сферу, журналістику, медіа тощо. Свій підхід щодо аналізу зв'язку між соціальною структурою і тим, як індивіди конструюють соціальну реальність, Бурдьє називає «конструктивістським структуралізмом». Саме на його думку, ментальні структури визначаються соціальними структурами, але при цьому активний індивід здатний зворотньо впливати на структури соціуму [31].

Конструювання ідентичності безпосередньо виходить із проблеми конструювання реальності, що розкриває процес творення нового світового порядку та його реалізації, де відбувається штучне творення одноманітного світу (замість різноманітного) за певним зразком [32; 33]. Соціокультурна

ідентичність у контексті соціального конструювання реальності розглядається в соціологічній концепції П. Бергера та Т. Лукмана, які використовують поняття соціалізації як фундамент інтерпретації ідентичності. Відповідно виокремлюють «вроджену» та «набуту»: в першому випадку особистість некритично сприймає готові форми та зразки соціокультурної поведінки в процесі первинної соціалізації і так звана *первинна ідентичність* присвоюється за фактом народження (вона є, по суті, ідентичністю оточення певної людини), у другому – в процесі вторинної соціалізації – йде пошук нової ідентичності та її *конструювання*.

Криза ідентичності як ознака сучасності актуалізує проблему реідентифікації та набуває особливої характеристики – рефлексивності: людина постійно перебуває в процесі ідентифікації, постійно рефлексує, компонується, переформовується. У культурі постмодерну відкриваються небачені можливості для зміни самовизначеності особистості, тобто фактично втрачається її самоусвідомлення, саморозуміння. Складається ситуація «чистої дошки», на якій можна написати, стерти або переписати ідентичність. Постмодерн прагне повністю відмовитися від колишніх ідеалів-цінностей як маркерів стійкої і чітко визначеної ідентичності. На місце старих цінностей прийшли нові: цинізм, який сприймається як «критичне мислення», неповага до традицій, нарцисизм, гіперболізація «самовираження», відірваність від свого коріння, що веде до негативних для особистості наслідків. Як зазначав З. Бауман, проблема ідентичності трансформувалася – якщо в епоху модерну вона полягала в тому, як її побудувати й зберегти її цілісність і стабільність, то у постмодерні вона полягає насамперед у тому, як уникнути її фіксації та зберегти свободу вибору [34]. У постмодерні утверджується принципова рівнозначність цінностей, абсолютизується свобода їх вибору та можливості зміни, у такий спосіб знецінюючи їх та створюючи практично ілюзію вибору.

Таким чином, конструювання соціокультурної ідентичності епохи постмодерну, як і в попередні епохи, відбувається в соціальному та культурному середовищі завдяки міжособистісній взаємодії. Специфікою ж є те, що ідентичність як аспект самоусвідомленості, як інтегроване переживання конкретної життєвої ситуації постає уявною цілісністю, перетворюється в «рефлексивний», незавершений проект через культурний плюралізм і складність сучасного світу, опосередкованого віртуальною комунікацією, стає більш розмитою, «ймовірнісною», віртуалізованою.

Соціокультурна ідентичність у сучасному суспільстві є наслідком характеристик постмодерного простору, який призводить до неминучості виконання особистістю нав'язаних їй соціальних функцій та ролей, що, своєю чергою, спричиняє нівелювання особистості. Сприймаючи нав'язані способи існуван-

ня (тобто конструювання соціальної реальності), задані форми осмислення та інтерпретації навколишнього світу й самої себе, особистість перетворюється на людину-масу і виявляється продуктом соціального конструювання, втрачаючи індивідуальний вимір.

Історично існують дві моделі ідентичності: перша – передбачає наявність аутентичного начала (натуралізованість), яке гарантує її усталеність та цілісність, друга – артикулює неможливість усталеної, гармонійної, даної на всі часи ідентичності. Постмодерну властива друга модель ідентичності, що конструюється у взаємодії різних, часом суперечливих дискурсів.

Суттєво зауважити, що в умовах системної трансформації суспільства зростає роль еліти, яка стає головним суб'єктом конструювання – вона просуває/нав'язує певні домінуючі способи інтерпретації дійсності, соціальні уявлення, що й дозволяє виявляти значущі ідентифікаційні маркери конструювання соціальної реальності в певному контексті. Важливим елементом механізму конструювання соціокультурної ідентичності є наявність прикладів або зразків (бажано позитивних), які можна і хочеться наслідувати й завдяки яким людина ідентифікується. Ускладнення у сучасному суспільстві простого отождолення людини з культурними зразками/прикладом (яке надає життю передбачуваний і стабільний характер) відбувається через зростаючий вплив мінливої інформації, яка продукує формування гнучкої, фрагментарної, еkleктичної особистості.

Труднощі для орієнтації людини в соціокультурному просторі постмодерну створюються через те, що вона залежить не тільки від реальних трансформацій особистісних маркерів ідентифікації, скільки від світоглядних установок еліти, яка й створює модель ідентичності з прикладів і зразків для наслідування [29, с. 103]. Головно, наскільки еліта готова до виконання цієї місії? (На жаль, вітчизняна еліта функціональна і не відповідає ідентифікаційним викликам сучасності. Отже, проблема конструювання соціокультурної ідентичності безпосередньо пов'язана з формуванням «справжньої» еліти, і, у зв'язку з глобалізацією, не тільки всередині країни, а й за її межами) [35, с. 21–23]. Еліта, спираючись на «часовий стрижень: минуле – сучасне – майбутнє», конструює модель-зразок ідентичності, який містить такі компоненти, як імідж держави, імідж суспільства як частини цивілізації, імідж «чужих». Концентрація у процесі конструювання на минулому часто означає відсутність чіткого й позитивного «образу» майбутнього, що є свідченням неповноцінності (недосконалої) самої моделі.

Соціальне конструювання ідентичності – це, з одного боку, характеристика процесу соціального конструювання реальності, з іншого – конструювання новітніх її критеріїв, які б відповідали новим викликам часу. Якісна транс-

формація соціокультурної ідентичності постмодерну обумовлена особливостями епохи, серед них: плюралізація; дискурсивність; децентрація; безперервний динамізм, мінливість соціокультурного середовища та духовного світу людини, що мають здебільшого якісний, деструктивний характер, часто руйнують, знецінюють, маргіналізують базові духовні цінності; релятивізм соціальної нормативності; біфуркація культурного простору; абсолютизація свободи і можливостей індивідуального вибору; високий рівень толерантності до різноманітності культурних контекстів; формалізація і віртуалізація ідентичності, її розмитість.

На основі цього можна виокремити провідні ознаки соціокультурної ідентичності постмодерну. По-перше, персоналізація, індивідуалізація ідентичності, яка розглядається як конструйований самою особистістю проект, що носить абсолютно вільний, творчий характер і дозволяє особистості знайти повне самовираження. Отже, у суспільстві постмодерну кожна окрема людина сама конструює свою ідентичність. По-друге, гнучкість, пластичність, варіативність. Тобто кожна людина не тільки самостійно визначає свою ідентичність, а й може змінювати її відповідно певним інтересам. Якщо модерн ставив за мету для кожної людини досягнення зрозумілого ідеалу – всебічно і гармонійно розвиненої особистості, то постмодерн орієнтує людину на досягнення ідеалу, виходячи з його власного, відмінного від інших, потенціалу. Як аргументовано висловлюється П. Гречко, головне – досягти не загального, а власного ідеалу, тобто особистісно відбутися, саморозкритися, самореалізуватися [36, с. 185]. Отже, в постмодерну епоху (на відміну від модерної, де ідентифікація практично дорівнювалася соціалізації, долученню до цінностей, ідеалів, норм суспільства у цілому) ідентифікація акцентує самовираження, самоутвердження, самовиявлення власної значущості.

Надзвичайно важливий, неоднозначний вплив на процеси конструювання соціокультурної ідентичності надає глобалізація. З одного боку, вона робить відносно умовними кордони між націями і державами, ставить під питання колишню роль нації-держави. З другого боку, сприяючи інтеграції різних спільнот, вона посилює потребу в окресленні своєї культурної і цивілізаційної визначеності. Зокрема, С. Гантінгтон указував на посилення взаємодії між окремими спільнотами та поглиблення розуміння відмінностей між ними у постмодерному світі [10]. Водночас глобалізація супроводжується пошуками шляхів збереження спадкоємності в культурі як основи соціокультурної ідентичності, оскільки при наявності аксіологічних розривів (порушенні спадкоємності) руйнується культурна основа суспільства і це перетворюється на ваду суспільства, стає його поразкою (так сталося, наприклад, унаслідок гігантського культурного зламу за радянських часів).

В умовах незавершеності процесу націєтворення, відсутності остаточно сформованої національної самоусвідомленості та громадянськості саме соціокультурна ідентичність дає пріоритетні національні, етнічні, державні, територіальні орієнтири. Важливо зауважити, що у модерному суспільстві національна держава мала лідерські позиції у процесі формування ідентичності, використовуючи для цього інститути соціалізації (ЗМІ, систему освіти, мистецьку сферу тощо). У постмодерному ж поступово мінімізується участь держави в процесі побудови ідентичності, і провідну роль поступово перебирають на себе наддержавні та наднаціональні структури, транснаціональні корпорації, громадські рухи, об'єднання діаспори, мережеві спільноти тощо. У ситуації поширення культурного різноманіття держави використовують політику ідентичності як інструмент консолідації, виживання та відтворення нації, створюючи комунікативний простір між представниками різних ідейних поглядів і культурних орієнтирів. Факт підвищення значущості політики ідентичності та політизації ідентифікаційних процесів у сучасності оригінально висвітлює Ф. Фукуяма, що, на його думку, є поясненням більшості ускладнень (іноді й конфліктів) глобального світу [9]. Отже, політика ідентичності – це механізм формування символічної єдності членів певного суспільства, що сприяє зменшенню його конфліктності й працює на підтримку наявного суспільного стану.

В Україні на сучасному етапі проблема формування соціокультурної ідентичності посилена фактом існування суспільства, яке можна віднести до модерну з елементами постмодерну. Теоретики та практики неодноразово вказували на відсутність прийнятної для українського суспільства проекту постмодерної ідентичності, на необхідність конструювання «нової» української ідентичності, втім, осмислюючи дану проблему, закликали враховувати своєрідність становлення національної спільноти. Як зауважує М. А. Козловець, більшість європейських націй пройшли шлях утвердження своєї ідентичності у XVIII–XIX ст., у той час як «українцям незрівнянно складніше повторювати цей шлях наприкін. XX – поч. XXI ст., у період інтеграційного форсажу в безмежному просторі глобальних викликів й імперативів» [16, с. 376]. Процес конструювання соціокультурної ідентичності вимагає створення нової об'єднувальної парадигми, спроможної подолати поширені в українському суспільстві різний історичний досвід, різну історичну пам'ять, різні орієнтири.

Суперечливість соціокультурної ідентичності в Україні викликана невірністю низки проблем: різновекторністю та суперечливістю ціннісних орієнтирів, нестабільністю соціальних зв'язків, плюралізмом культур, плюралізмом ідеологій, суперництвом групових інтересів тощо. У дискурсі со-

ціокультурної ідентичності України сьогодні лунають теми суверенітету, багатства культурних традицій, славного героїчного минулого, особливої ролі національної мови, загрози культурної глобалізації та маргіналізації, поширення низькопробних зразків масової культури. Україна переживає масштабну модернізацію та трансформацію, що супроводжується соціальною ламкою, інтеграцію в наявні міжнародні відносини, сутнісними зрушеннями у свідомості людей, втратою звичних цінностей та активним пошуком нових ціннісних маркерів ідентифікації. Дослідники зауважують, що конструювання ідентичності в українському суспільстві безпосередньо пов'язано зі змістовністю конкретного моменту, виходячи з історико-культурної спадщини. Її незавершеність і суперечливість має двовекторну спрямованість – у минуле (орієнтація на етнонаціональні цінності) та в майбутнє (орієнтація на сукупність національних і європейських цінностей) [35]. Отже, фактично відбуваються затвердження нової ієрархії цінностей і пошуки нових соціокультурних основ, у процесі чого керівна еліта прагне зайняти провідну роль на шляхах цілеспрямованого конструювання ідентичності.

Гальмування об'єктивними факторами державотворчих процесів в Україні (поліетнічність, історична «запізненість» створення власної нації-держави та пов'язаний із цим політичний, культурний, економічний тиск) зумовило особливу увагу держави як політичного інституту до проблеми соціокультурної ідентичності, а також той факт, що держава продовжує виступати важливим суб'єктом і чинником її конструювання, задля чого проводить відповідну політику, націлену на формування та відтворення уявлень, норм і цінностей, прийняття спільних рішень і досягнення спільних цілей [32, с. 30]. Політика ідентичності в Україні спрямована на ціннісну (морально-ціннісну) консолідацію суспільства, самоусвідомлення суспільства, самовизначення у міжнародних відносинах та іміджування, а також має своєрідні ознаки у вигляді романтичної захопленості минулим, пасивності самоідентифікаційних процесів (що перетворює політику ідентичності у нав'язування ззовні), збереженні множинності маркерів ідентифікації (етнічні, національні, радянські, космополітичні тощо), надмірної політизації ідентичності та перетворення її на фактор політичного маніпулювання суспільною свідомістю. Українські реалії сьогодення визначили державу важливим чинником конструювання ідентифікаційного простору, але, на нашу думку, вона часто постає не активним учасником, а лише таким, що декларує консолідацію українського суспільства. Низький рівень ефективності та суперечливість політики ідентичності в Україні позначені її декларативністю, спорадичністю, фрагментарністю, а також політичними спекуляціями щодо національно-культурних пріоритетів, історичної пам'яті, історії культури, мови, національної ідеї тощо,

а також тим, що суперечності ідентичностей в Україні «не обговорювалися на державному рівні, а лише посилювалися та використовувалися політичною елітою для отримання власних політичних, електоральних, економічних та інших переваг» [35, с. 33–56]. Традиційно суб'єктами політики ідентичності виступають органи державної влади, громадські рухи й суспільні організації, об'єднання громадян, творча еліта – науковці, освітяни, митці, представники ЗМІ, проте в нашому суспільстві визначальну роль відіграють політична еліта та впливові фінансово-економічні структури, ознаками яких є їх мінливість як ідентифікаторів.

У політиці ідентичності України паралельно існують абсолютно різні критерії ідентифікації: етнічно-національні та наднаціональні (наднаціональні – європейські, а наднаціональні – радянські), що перешкоджає її ефективності [16, с. 351–370]. Складність конструювання соціокультурної ідентичності в українському суспільстві пов'язана й з ознаками еліти як ідентифікатора, діяльність якої спрямована на управління інформаційним середовищем з метою створення у членів суспільства бажаного уявлення про саме суспільство, його минуле, сьогодення і майбутнє, про саму еліту. Таку еліту дуже влучно визначив М. Розумний – політичні «імітатори», які заповнили весь актуальний політичний контент, а їх дії можна позначити як мистецтво політичної маніпуляції [37, с. 68–69]. Результатом діяльності такої еліти є даремне витрачання суспільної енергії, девальвація важливих понять і символів, штучна конфліктність тощо [37, с. 70].

Отже, на нашу думку, суто українська ситуація ідентифікаційних суперечностей постмодерної епохи збіглася в часі з масштабною кризою ідентичності, спричиненою глобалізаційними викликами та відповідною реакцією на них – утвердженням і відродженням старих етнокультурних цінностей та пошуком і конструюванням нової соціокультурної ідентичності [38, с. 200–217].

Висновки. Попри існування в науковому дискурсі значного пласта досліджень, присвячених аналізу конструювання соціокультурної ідентичності постмодерну, проблема нам вбачається «відкритою» і «незавершеною», що надає перспективу подальших наукових розробок.

Філософія постмодернізму зафіксувала розуміння ідентичності як цілком конструйованої, варіативної, мінливої, що полегшує її перетворення на предмет маніпуляції ідеологів і політиків. У такому сенсі вона постає як культурний символ, міфологема, результат дискурсивних практик і політики ідентичності. Політика ідентичності спрямована на поширення загального для всіх членів суспільства знання, максимальну активізацію міжособистісних взаємодій для формування уявлення про конкретне суспільство та, як процес кон-

струювання єдиної соціокультурної ідентичності, активно здійснюється елітою, зокрема політичною. У вітчизняних реаліях політика ідентичності постає як протистояння політичних сил, груп, партій, як боротьба, що пов'язана з руйнуванням колишньої ідентичності та пошуком/утвердженням нової.

Загострення дискусій щодо соціокультурної ідентичності в Україні детерміноване, на нашу думку, не лише соціальними кризами й суцільною трансформацією, а значною мірою тим, що тривалий час (після проголошення незалежності) політика ідентичності не була пріоритетною, еліта першочергово не опікувалася питанням її конструювання.

Можна зробити висновок, що проблема конструювання нової ідентичності в Україні ускладнена декількома факторами: перший – вплив характеристик постмодерної епохи, зокрема її заперечення старого, віджилого, яке має відійти в минуле; другий – специфічна соціокультурна ситуація, яка визначена «запізнілим» націєтворенням; третій – характеристика еліти як основного суб'єкта ідентифікації, яка полягає в тому, що їй не бракує потрібних якостей, але замість виконання призначення вона часто імітує дії. Подолання кризи ідентичності в Україні є досить складним, але вирішуваним завданням, яке передбачає збереження власного «Я» в умовах панування глобалізованого «Ми». Українській еліті у своїх зусиллях щодо конструювання соціокультурної ідентичності у суспільстві постмодерну необхідно задіяти весь потенціал культурного простору – історичні та культурні пам'ятки, мову, науку (особливо гуманітарного напрямку), художню сферу (літературу та мистецтво), освіту, музейну справу тощо – для розробки єдиного ідентифікаційного проєкту. Вирішення проблеми конструювання соціокультурної ідентичності в Україні може постати у двох напрямках – реформатування ідентичності відповідно до повної модернізації суспільства епохи *post...*; створення неконфліктної (малоконфліктної) соціокультурної ідентичності на основі спадкоємності та збереження культурної традиції, що могло б стати дієвим ресурсом розвитку суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бауман З. Индивидуализированное общество / пер. с англ. под ред. В. Л. Иноземцева. Москва: Логос, 2005. 390 с.
2. Хесле В. Кризис индивидуальной и коллективной идентичности. *Вопросы филологии*. 1994. № 10. С. 112–123.
3. Габермас Ю. Громадянство і національна ідентичність. *Умови громадянства*: зб. ст. / під ред. Барта ван Стінбергена; пер. з англ. О. О. Іваненко. Київ: Укр. Центр духов. культури, 2005. С. 49–70.

4. Гідденс Е. Нестримний світ: як глобалізація перетворює наше життя / пер. з англ. Н. Поліщук. Київ: Альтерпрес, 2004. 100 с.
5. Кастельс М. Власть ідентичності. *Новая постіндустріальна волна на Западе. Антологія* / под ред. В. Л. Иноземцева. Москва: Academia, 1999. С. 292–308.
6. Кессиди Ф. Х. Глобалізація і культурна ідентичність. *Вопросы философии*. 2003. № 1. С. 76–79.
7. Сміт Е. Національна ідентичність / пер. з англ. П. Таращук. Київ: Основи, 1994. 224 с.
8. Сміт Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху / пер. з англ. М. Климчука і Т. Цимбала; наук. ред. Г. Касьянов. Київ: Ніка-Центр, 2009. 320 с.
9. Фукуяма Ф. Ідентичність. Стремління к признанию и политика неприятия / пер. с англ. А. Соловьев. Москва: Альпина Паблішер, 2019. 256 с.
10. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций. Москва: АСТ, 2003. 603 с.
11. Эриксон Э. Ідентичність: юність и кризис / пер. с англ. под общ. ред. и предисл. А. В. Толстых. Москва: Флинта: МПСИ: Прогресс, 2006. 352 с.
12. Этциони А. От империи к сообществу: новый подход к международным отношениям. Москва: Ладомир, 2004. 384 с.
13. Бичко І. В. Пошуки етнічно-національної ідентичності в філософській думці Київської Русі. *Вісник Харківського національного університету*. 2001. № 501. С. 38–44.
14. Денисюк Ж. З. Масова культура і національно-культурна ідентичність в добу глобалізації: монографія / Нац. акад. кер. кадрів культури і мистецтв. Київ: НАКККіМ, 2016. 223 с.
15. Мартинов А. Українська історична ідентичність у загальноєвропейському контексті: спільні риси та особливості. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. 2012. Вип. 21. С. 314–331.
16. Козловець М. А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 558 с.
17. Кремень В., Ткаченко В. Україна: ідентичність у добу глобалізації (начерки метадисциплінар. дослідж.). Київ: Т-во «Знання» України, 2013. 415 с.
18. Нагорна Л. П. Соціокультурна ідентичність: пастки ціннісних розмежувань: монографія / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2011. 269 с.
19. Нагорна Л. Ідентифікаційні кризи як стимулятори насильства та свідомісних стереотипів. *Регіональна історія України*. 2016. Вип. 10. С. 77–100.
20. Національна ідентичність і громадянське суспільство: монографія / Є. Бистрицький [та ін.]; відп. ред. Є. К. Бистрицький. Київ: Дух і літера, 2015. 450 с.
21. Пелагеша Н. Є. Україна у смислових війнах постмодерну: трансформація української національної ідентичності в умовах глобалізації: монографія. Київ: НІСД, 2008. 287 с.
22. Політико-правова ментальність українського соціуму в умовах європейської інтеграції: монографія / О. О. Безрук, В. С. Бліхар, Л. М. Герасіна та ін.; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2019. 744 с.

23. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування: монографія / Нац. ін-т стратег. дослідж. Київ: НІСД, 2011. 334 с.
- Шевчук Д. Політика ідентичності як проблема сучасної політичної філософії. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Культурологія»*. 2014. Вип. 15, ч. 2. С. 308–310.
24. Шергін С. Геополітична ідентичність України в умовах глобалізації. *Освіта регіону*. 2013. № 1. С. 130–138.
25. Політична енциклопедія / редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. Київ: Парлам. вид-во, 2011. 808 с.
26. Кастельс М. Информационная эпоха: Экономика, общество и культура. Москва: Гос. ун-т Высш. шк. экономики, 2000. 606 с.
27. Соціологія права: енцикл. слов. / Л. М. Герасіна, О. Ю. Панфілов, В. Л. Погрібна та ін.; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2020. 984 с.
28. Стасевская О. А., Савченко А. С. Социокультурная идентичность в условиях постсовременности: реалии украинского общества. *International Scientific and Practical Conference «Baltic-Black Sea Region: History. Economy. Culture. Society». Volume 5: Riga, Latvia, July 4–5, 2016: Conference Proceedings*. Riga: SIA «Baltic Erlander Institute», 2016. P. 102–107.
29. Хашиева Л. В. Сучасні концепції ідентичності: стратегічний підхід. *Теорія та практика державного управління*. 2015. Вип. 2 (49). С. 77–83.
30. Бурдьє П. Практичний глузд / пер. з фр. О. Йосипенко [та ін.]; ред. пер. С. Йосипенко. Київ: Укр. Центр духовної культури, 2003. 529 с.
31. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности / пер. с англ. Е. Руткевич. Москва: Медиум, 1995. 323 с.
32. The making of political identities / edited by Ernesto Laclau. London; New York: Verso, 1994. vii, 296 p.
33. Бауман З. От пилигрима к туристу, или краткая история идентичности. *Національна ідентичність: хрестоматія* / упоряд. Т. С. Воропай. Харків: Крок, 2002. С. 279–297.
34. Суперечності ідентичностей в Україні та шляхи їх регулювання в контекстах політики громадянської консолідації української нації: аналіт. доп. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. 156 с.
35. Гречко П. К. Идентичность – постмодернистская перспектива. *Вопросы социальной теории*. 2010. Т. IV. С. 171–190.
36. Розумний М. М. Виклики національного самовизначення: монографія. Київ: НІСД, 2016. 194 с.
37. Соціально-гуманітарна сфера України в сучасних дискурсах: монографія / за заг. ред. О. Ю. Панфілова. Харків: ХІФ КНТЕУ, 2019. 284 с.

REFERENCES

1. Bauman, Z. (2005). *Indyvydualyzovanne obshchestvo* [Individualized society] / per. s anhl. pod. red. V. L. Ynozemtseva. Moskva: Logos [in Russian].

2. Khesle, V. (1994). Kryzys yndyvdydual'noy y kollektyvnoy ydentychnosty [The crisis of individual and collective identity]. *Voprosy fylosofyy – Philosophy Issues*, 10, 112–123 [in Russian].
3. Habermas, Yu. (2005). Hromadianstvo i natsionalna identychnist [Citizenship and national identity]. Stinberhen, van B. (Ed.). *Umovy hromadianstva* [Conditions of citizenship]: zb. st. / per. z anhl. O. O. Ivanenko. Pp. 49–70. Kyiv: Ukrainskiy Tsentrukhnovnoy kultury [in Ukrainian].
4. Hiddens, E. (2004). *Nestrymnyy svit: yak hlobalizatsiya peretvoryuye nashe zhyttya* [Unrestrained world: how globalization transforms our lives] / per. z anhl. N. Polishchuk. Kyiv: Al'terpres [in Ukrainian].
5. Kastels, M. (1999). Vlast' ydentychnosty [The power of identity]. Ynozemtsev, V. L. (Ed.). *Novaya postyndustrial'naya volna na Zapade. Antolohiya* [The power of identity. New post-industrial wave in the West. Anthology]. Pp. 292–308. Moskva: Academia [in Russian].
6. Kessidi, F. X. (2003). Globalizatsiya i kul'turnaja identichnost' [Globalization and cultural identity]. *Voprosy filosofii – Philosophy Issues*, 1, 76–79 [in Russian].
7. Smit, E. (1994). *Natsional'na identychnist'* [National identity] / per. z anhl. P. Tarashchuk. Kyiv: Osnovy [in Ukrainian].
8. Smit, E. (2009). *Natsii ta natsionalizm u hlobalnu epokhu* [Nations and nationalism in the global era] / per. z anhl. M. Klymchuka i T. Tsymbala; nauk. red. H. Kasianov. Kyiv: Nika-Tsentr [in Ukrainian].
9. Fukujama, F. (2019). *Identichnost'. Stremlenie k priznaniju i politika neprijatija* [Identity. The desire for recognition and the politics of rejection] / per. s angl. A. Solov'ev. Moskva: Al'pina Pablisher [in Russian].
10. Hantington, S. (2003). *Stolknovenie civilizacij* [Clash of civilizations]. Moskva: AST [in Russian].
11. Jerikson, Je. (2006). *Identichnost': junost' i krizis* [Identity: adolescence and crisis] / per. s angl. pod obshh. red. i predisl. A. V. Tolstyh. Moskva: Flinta: MPSI: Progress [in Russian].
12. Jetcioni, A. (2004). *Ot imperii k soobshhestvu: novyj podhod k mezhdunarodnym otnoshenijam* [From Empire to Community: A New Approach to International Relations]. Moskva: Ladomir [in Russian].
13. Bychko, I. V. (2001). Poshuky etnichno-natsional'noyi identychnosti v filosofskiy dumtsi Kyivs'koyi Rusi [The search for ethnic and national identity in the philosophical thought of Kievan Rus]. *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu – Bulletin of Kharkiv National University*, 501, 38–44 [in Ukrainian].
14. Denysiuk, Zh. Z. (2016). *Masova kultura i natsionalno-kulturna identychnist v dobu hlobalizatsii* [Mass culture and national-cultural identity in the age of globalization]: monohrafiia / Nats. akad. ker. kadryv kultury i mystetstv. Kyiv: NAKKKiM [in Ukrainian].
15. Martynov, A. (2012). Ukrainaska istorychna identychnist u zahalnoievropeiskomu konteksti: spilni rysy ta osoblyvosti [Ukrainian historical identity in the European context: common features and peculiarities]. *Mizhnarodni zv'iazky Ukrainy: naukovy*

- poshuky i znakhidky – Ukraine's international relations: scientific research and discoveries, 21, 314–331* [in Ukrainian].
16. Kozlovets, M. A. (2009). *Fenomen natsionalnoi identychnosti: vyklyky hlobalizatsii* [The phenomenon of national identity: the challenges of globalization]: monohrafiia. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].
 17. Kremen, V., & Tkachenko, V. (2013). *Ukraina: identychnist u dobu hlobalizatsii: (nacherky metadystyplinar. doslidzh.)* [Ukraine: identity in the age of globalization: (sketches of metadisciplinary research)]. Kyiv: T-vo «Znannia» Ukrainy [in Ukrainian].
 18. Nahorna, L. P. (2011). *Sotsiokulturna identychnist: pastky tsinnisnykh rozmezhuvan* [Sociocultural identity: traps of value distinction]: monohrafiia / NAN Ukrainy, In-t polit. i etnonats. doslidzh. im. I. F. Kurasa. Kyiv: IPIEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy [in Ukrainian].
 19. Nahorna, L. (2016). Identyfikatsiini kryzy yak stymulatory nasylstva ta svidomisykh stereotypiv [Identification crises as stimulants of violence and conscious stereotypes]. *Rehionalna istoriia Ukrainy – Regional History of Ukraine, 10, 77–100* [in Ukrainian].
 20. Bystrytskyi, Ye. K. (Ed.) (2015). *Natsionalna identychnist i hromadianske suspilstvo* [National identity and civil society]: monohrafiia. Kyiv: Dukh i litera [in Ukrainian].
 21. Pelahesha, N. Ye. (2008). *Ukraina u smyslovykh viinakh postmodernu: transformatsiia ukrainskoi natsionalnoi identychnosti v umovakh hlobalizatsii* [Ukraine in postmodern semantic wars: transformation of Ukrainian national identity in the conditions of globalization]: monohrafiia. Kyiv: NISD [in Ukrainian].
 22. Trebin, M. P. (Ed.) (2019). *Polityko-pravova mentalnist ukrainskoho sotsiumu v umovakh yevropeiskoi intehtratsii* [Political and legal mentality of Ukrainian society in the context of European integration]: monohrafiia. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
 23. Stepyko, M. T. (2011). *Ukrainska identychnist: fenomen i zasady formuvannia* [Ukrainian identity: the phenomenon and the principles of formation]: monohrafiia / Nats. in-t strateh. doslidzh. Kyiv: NISD [in Ukrainian].
 24. Shevchuk, D. (2014). Polityka identychnosti yak problema suchasnoyi politychnoyi filosofiyi [Identity politics as a problem of modern political philosophy]. *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu «Ostroz'ka akademiya» – Scientific notes of the National University «Ostroh Academy», 15, part 2, 308–310* [in Ukrainian].
 25. Sherhin, S. (2013). Heopolitychna identychnist Ukrainy v umovakh hlobalizatsii [Geopolitical identity of Ukraine in the context of globalization]. *Osvita rehionu – Education of the region, 1, 130–138* [in Ukrainian].
 26. Levenets, Yu. (Ed.) (2011). *Politychna entsyklopediia* [Political encyclopedia]. Kyiv: Parlam. vyd-vo [in Ukrainian].
 27. Kastels, M. (2000). *Informatsionnaya epoha: Ekonomika, obschestvo i kultura* [Information Age: Economy, Society and Culture]. Moskva: Gos. un-t Vyssh. shk. ekonomiki [in Russian].
 28. Trebin, M. P. (Ed.) (2020). *Sotsiolohiia prava: entsyklopedychnyi slovnyk* [Sociology of law: encyclopedic dictionary]. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
 29. Stasevskaya, O. A., & Savchenko, A. S. (2016). Socziokul'turnaya identichnost' v usloviyakh postsovremennosti: realii ukrainskogo obshhestva [Socio-cultural identity

- in post-modern conditions: the realities of Ukrainian society]. *International Scientific and Practical Conference «Baltic-Black Sea Region: History. Economy. Culture. Society»*. Vol. 5: Conference Proceedings. Pp. 102–107. Riga: SIA «Baltic Erlander Institute» [in Russian].
30. Khashyieva, L. V. (2015). Suchasni kontseptsii identychnosti: stratehichnyi pidkhid [Modern identity concepts: a strategic approach]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia – Public administration theory and practice*, 2(49), 77–83 [in Ukrainian].
31. Burdie, P. (2003). *Praktychnyi hluzd* [Practical sense] / per. z fr. O. Yosypenko [ta in.]; red. per. S. Yosypenko. Kyiv: Ukrainskyi Tsentр dukhovnoi kultury [in Ukrainian].
32. Berger, P., & Lukman, T. (1995). *Sotsialnoe konstruirovanie realnosti* [Social construction of reality] / perev. s angl. E. Rutkevich. Moskva: Medium [in Russian].
33. Laclau, E. (Ed.) (1994). *The making of political identities*. London; New York: Verso.
34. Bauman, Z. (2002). Ot piligrima k turistu, ili kratkaya istoriya identychnosti [From pilgrim to tourist, or a brief history of identity]. *Natsionalna identychnist: khrestomatiia* [National identity: textbook] / uporyad. T. S. Voropay. Pp. 279–297. Kharkiv: Krok [in Russian].
35. Superechnosti identychnosti v Ukraini ta shliakhy yikh rehuliuвання v kontekstakh polityky hromadianskoi konsolidatsii ukrainskoi natsii [Contradictions of identities in Ukraine and ways of their regulation in the context of the policy of civic consolidation of the Ukrainian nation]: an analytical report (2015). Kyiv: IPIEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy [in Ukrainian].
36. Grechko, P. K. (2010). Identychnost' – postmodernists'kaja perspektiva [Identity – a postmodern perspective]. *Voprosy social'noj teorii – Questions of social theory*, IV, 171–190 [in Russian].
37. Rozumnyi, M. M. (2016). *Vyklyky natsionalnoho samovyznachennia* [Challenges of national self-determination]: monohrafiia. Kyiv: NISD [in Ukrainian].
38. Panfilov, O. Yu. (Ed.) (2019). *Sotsialno-humanitarna sfera Ukrainy v suchasnykh dyskursakh* [Social and humanitarian sphere of Ukraine in modern discourses]: monohrafiia. Kharkiv: KhIF KNTEU [in Ukrainian].

Стасевская Оксана Анатольевна, кандидат философских наук, доцент, доцент кафедры культурологии, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, г. Харьков, Украина

СОЦИОКУЛЬТУРНАЯ ИДЕНТИЧНОСТЬ ПОСТМОДЕРНА: ПРОБЛЕМА СОЦИАЛЬНОГО КОНСТРУИРОВАНИЯ

Специфичность эпохи постмодерна определяет и одновременно отражает одну из наиболее острых проблем современного общества – размывание социокультурной идентичности, в связи с чем проявилась необходимость конструирования более или менее устойчивой модели идентичности. Сугубо украинская ситуация идентифи-

кационных противоречий эпохи постмодерна совпала по времени с масштабным кризисом идентичности и вызвала ответную реакцию – активный поиск и конструирование новой социокультурной идентичности украинского общества.

Ключевые слова: социокультурная идентичность, идентификация, эпоха модерна, эпоха постмодерна, конструирование идентичности, политика идентичности.

Stasevska Oksana Anatoliivna, PhD, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Culturology,
Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, Ukraine

SOCIOCULTURAL IDENTITY POSTMODERN: PROBLEM OF SOCIAL CONSTRUCTION

Problem setting. *The relevance of our study is due to the excessive popularity of the concept of «socio-cultural identity» as a scientific term and tool for studying the postmodern world. As a concept of socio-humanitarian knowledge, it remains one of the most uncertain and at the same time actively used in modern research for theoretical and practical analysis and typology of socio-cultural processes. Understanding the specifics of socio-cultural identity and its formation in postmodern conditions is one of the most relevant and acute topics of modern science, which can provide a full understanding of the essence of this world.*

Recent research and publications analysis. *Representatives of almost all humanities are involved in the discussion about identity. The fundamental development of the concept of sociocultural identity of the postmodern world is contained in the works of J. Habermas, E. Giddens, E. Erickson, A. Etzioni, M. Castells, F. Cassidy, S. Huntington, E. Smith, F. Fukuyama, W. Hesle and etc. Ukrainian researchers have also contributed to understanding the problem of identity. They have a large number of works that are directly or indirectly related to the phenomenon of identity and have such a wide variety of topics that it is not possible to present it exhaustively. A specific feature of their work is the in-depth attention to everything related to the national component of socio-cultural identity. The main result of the accumulation of knowledge about socio-cultural identity by the social sciences and humanities is the understanding that adequate research of this phenomenon is possible only in an interdisciplinary space. The tendency to comprehend identity in science persists and in parallel new directions of research are developing – first of all, it is a study of the social construction of identity in the postmodern era.*

Paper objective. *The purpose of our study is resource of the peculiarities of the transformation of socio-cultural identity as an object and subject of social construction, which has specific features in the postmodern conditions, which has specifics in Ukrainian society.*

Paper main body. *The tendency to study identity in a socio-cultural perspective was formed at the end of the XX century, when it began to be positioned as a set of positive signs of combining oneself with a community based on a common historical past and cultural values. Socio-cultural identity has a personal, individual level and social, group and combines different modifications that depend on its basic criteria – civilization, regional, civic, political, ethnic, national and others. An indisputable sign of the times is*

the active formation of a hybrid, multiple identity (national, regional, civilizational), when different criteria are used for self-identification, as well as mosaic identity, when self-determination criteria are quickly adjusted according to the new life situation.

Postmodern is a historical epoch that begins in the XX cent. and continues to this day, increasingly acquiring such features as dynamism, nonlinearity, ephemerality and conflict-generating development of socio-political processes, exacerbation of territorial, demographic, national, religious, environmental and other problems. Transformational processes of the ending of the XX century led to a weakening of its clarity and the formation of «soft», «fluid» identity, which is associated with the departure into the past of the classical forms of class structure of modern society.

The arena of the struggle for identity is politics, various economic, political and social processes that act as mechanisms for constructing socio-cultural identity. The construction of identity is directly based on the problem of social construction of reality. The transformation of socio-cultural identity of the postmodern is due to the following features of the era: pluralization; continuous dynamism, variability that often destroys, devalues, marginalizes traditional basic spiritual values; bifurcation of cultural space; absolutization of freedom and opportunities for individual choice; high level of tolerance; formalization and virtualization of identity, its blurring. Based on this, we identify the leading features of socio-cultural identity of the postmodern: first, personalization, individualization of identity, which is seen as a personal project that allows the individual full self-expression; secondly, flexibility, plasticity, variability.

Scientists have repeatedly pointed out the lack of a project of postmodern identity acceptable to Ukrainian society, the need to construct a «new» Ukrainian identity, however, understanding this problem in the context of globalization, called for the uniqueness of the Ukrainian nation.

Conclusions of the research. *The debate about socio-cultural identity in Ukraine is growing and gaining popularity due to social crises and constant transformations, and, in our opinion, because for a long time (after independence) identity policy was not a priority and the elite did not care about its construction. The Ukrainian elite, trying to build a socio-cultural identity in postmodern society, must use the full potential of cultural space – historical and cultural attractions, language, science (especially the humanities), literature and art, education, museums – to develop a consolidated identification project. The solution to the problem of building a socio-cultural identity in Ukraine can be manifested in two directions – a radical change of identity in accordance with the complete modernization of society in post-Soviet times; – creation of non-conflict (low-conflict) socio-cultural identity on the basis of continuity and preservation of cultural tradition, which could become an effective resource for the development of society*

Keywords: *sociocultural identity, identification, construction of identity, identity politics, epoch of modern, epoch of postmodern.*

